ఆ పాత పాట మధురం

రాజా

నెలనెలా..ఒక పాత సినిమాలోని పాటల సంగీత సాహిత్య విశ్లేషణ

చిరంజీవులు

తెలుగు ప్రేక్షకుడికి సినిమా పాట మీద అపారమైన అభిమానం, గౌరవం కలిగించిన ఘంటసాల గాయకునిగా చిరస్మరణీయుడు, తెరస్మరణీయుడు. సంగీత దర్శకునిగా స్వరస్మరణీయుడు, స్థిరస్మరణీయుడు...1956లో విడుదలైన చిరంజీవులు చిత్రం ఆయనలోని ఆ రెండు పార్శ్వాలను ద్విముఖంగానే కాక ప్రముఖంగా కూడా ఆవిష్కరించింది. ప్రతిపాటలోను ఏదో ఒక ప్రత్యేకతను నింపుకున్న 'చిరంజీవులు' చిత్రంలోని కొన్ని పాటల గురించి విశేషంగా చెప్పుకోవాలి. తెలుగు సినీకవులందరూ మనఃస్ఫూర్తిగా మొక్కే స్వర్గీయ మల్లాది రామకృష్ణ శాస్త్రి ఇందులోని పాటలను రాశారు..

అల్లవాడే - రేపల్లెవాడే ||అల్లవాడే||
అల్లిబిల్లి పిల్లంగోవి పాటకాడే సయ్యాటకాడే ||అల్లవాడే||
నీలాల కన్నుల నీటుకాడే తెరవాటుకాడే -
వాలారు చూపుల వన్నెవాడే వన్నె చిన్నెవాడే
నీలాటి రేవులు ఏలేవాడే ||నీలాటి||

కన్నార నినుజూచి కవ్వించివాడే ||అల్లవాడే||
గానాల తేనెలు చిందువాడే కనువిందువాడే
మైమరిపించే మాటకాడేమో మాటకాడే
అర విరిసే చిరునవ్వులవాడే ||అర||
అనువైన మనవాడే అందాలవాడే ||అల్లవాడే||

ఈ పాటను ఘంటసాల, లీల, బృందం పాడగా ఎన్.టి.ఆర్, జమున మరికొంతమంది ఉపపాత్రధారులు అభినయించారు. మోహనరాగచ్ఛాయల పైన ఆధారపడిన ఈ గీతాన్ని ఇప్పుడు వినడం తటస్థిస్తే శ్రోతల మనసులలో రకరకాల భావాలు చెలరేగుతాయి. అందుకు ముఖ్యకారణం 'మాయాబజార్' సినిమాలోని సంగీతానికి సంబంధించిన విశేషమే! 'మాయాబజార్' సినిమాకు సంగీత దర్శకునిగా ఘంటసాల పేరువున్నా, అందులోని ముఖ్యమైన నాలుగు యుగళగీతాలూ యస్.రాజేశ్వరరావు స్వరపరిచారన్న విషయం తెలుగు సినీ సంగీతాన్ని జాగ్రత్తగా గమనిస్తూ ఉన్న వారందరికి తెలుసు. అయితే అందులో చాలామంది ఆ నాలుగు పాటల్నీ రాజేశ్వరరావు గారు ట్యూన్ చేయటమే కాకుండా రికార్డింగ్ కూడా చేసేసారని అనుకుంటూ ఉంటారు. కానీ ఆ పాటలు ట్యూన్‌లు 'ఓకే' అయిపోయాక కొన్ని కారణాంతరాల వలన రాజేశ్వరరావుగారు ఆ సినిమా నుండి తప్పుకోగా ఘంటసాలగారు మిగిలిన పాటలను

ట్యూన్ చేయటమే కాకుండా ఈ నాలుగు పాటలకు ఇంటర్ లూడ్‌లు సమకూర్చి రికార్డింగ్ బాధ్యతలు అవీ నెరవేర్చారు. ఆ విషయాన్ని ఈ 'అల్లవాడే రేపల్లెవాడే' పాట ధ్రువీకరిస్తుంది. కావాలంటే 'మాయాబజార్' లోని 'లాహిరి లాహిరి లాహిరిలో' పాటను ఈ 'అల్లవాడే రేపల్లెవాడే' పాటను పక్క పక్కన పెట్టుకుని, ఒకదాని తర్వాత ఇంకొకటి విని చూడండి. రెండింటి రూపకల్పనలోనూ ఎంతపోలిక ఉందో తెలుస్తుంది.

అ: చికిలింత చిగురు - సంపంగి గుబురు
చినదాని మనసూ - చినదానిమీద మనసూ ||చికిలింత||
ఆ: మనసైన చినదానికి అందానికీ ||మనసైన||
కనుసైగ మీద మనసూ
అ: ఆ...ఆ...ఆ
ఆ. ఆ...ఆ...ఆ...
అ: చెంపకు చారడేసి కన్నులున చిన్నదీ
చిన్నదాని సిగలో రేకలెన్నో గువ్వకన్ను రైకమీద చుక్కలెన్నో
ఆ: ఎన్నుకో - వన్నెలెన్నుకో - చిన్నెలెన్నుకో ||ఎన్నుకో||
వన్నెచిన్నెలెన్నుకో - ఎన్నికైన చిన్నవాడా
పైరుగాలి ఘుమఘుమలో - చెంగావి చెంగు రిమరిమలో
అ: ఆ...ఆ...ఆ
ఆ: ఆ...ఆ...ఆ

అ: దిరిసెన పూవుమీద చిలుకూ ముగ్గులూ
చిన్నారి బుగ్గమీద చిలిపీ సిగ్గులూ
మల్లెల దొంతరలూ మరుమల్లె దొంతరలూ
ఆ: మనసే.. మనసే మరుమల్లెల దొంతర
అ: మన ఊసే - విరజాజి దొంతర
అ: పాలవెన్నెలలో
ఆ: మురిపాలవెన్నెలలో
అ: ఆ...ఆ...ఆ
ఆ: ఆ...ఆ...ఆ చికిలింత

ఈ పాటను ఘంటసాల లీల పాడగా ఎన్.టి.ఆర్, జమున అభినయించారు. సాహిత్యపరంగా చూస్తే పాటనిండా కనిపించేది తెలుగుతనం - తెలుగుధనం! చికిలింత చిగురు, గువ్వకన్ను రైక, పైరగాలి, రిమరిమ, ఊసు, దొంతర ఇలా ఎన్నో మురిపించే పదాలు..! చిన్నారి బుగ్గమీద చిలిపి సిగ్గులు దిరిసెన పూవు మీద చిలికే ముగ్గుల్లా ఉన్నాయట.. ముగ్గులు చిలకటం.. ఎంత భావుకత..'సాహో రామకృష్ణ శాస్త్రి' అని తక్కిన కవులు ఊరికే అన్నారా!? ఇక ట్యూన్ పరంగా చూసుకుంటే పల్లవి లోని స్పీడుకి బుడిబుడి గంతులు వేసే కుందేలు పిల్ల గమనం, చరణాలలో హాయిగా తీసుకునే టేకాఫ్‌కి స్లోమోషన్‌లో పరుగెడుతున్న లేడి పిల్లల పరుగు ఈ రెండూ కళ్ళముందు కనిపిస్తున్నట్టు ఉంటుంది. తర్వాతి రోజుల్లో ఘంటసాల ఇటువంటి పాట మరొకటి చెయ్యలేదేమోనని కూడా అనిపిస్తూ ఉంటుంది.

ఆ: ఎందాక? ఎందాక? ఎందాక?
అ: అందాక - అందాక - అందాక ||ఎందాక||
ఆ: ఈ ఉరుకేమిటి ఈ పరుగేమిటి...ఓ...ఓ...ఓ ||ఎందాక||
అ: చివ్వున పోయి రివ్వున వాలి చిలకను సింగారించాలి
ఓ చిలకను సింగారించాలి
ఆ: పువ్వులతోనా అ: రవ్వలతోనే ఆ: ఆ!
అ: ఆ! మా నాన్న కోడలు బంగారు బొమ్మా
ఆ: ఓ...ఓ...ఓ
ఆ: అయితే గియితే అమ్మాయి ఎవరో
అ: ఆడే పాడే అందాల బాల
ఆ: అయితే నువ్వో అ: నేతి మిఠాయి

ఆ: ఆ! అ: ఆ!
ఆ: పక్కింటి అబ్బాయి బంగారు తండ్రి
అ: ఓ...ఓ...ఓ...
అ: కన్నులు నిండే కలకలలే కన్నెకు సొమ్ముగ తేవాలి
నవకాలొలికే నీ చిరునవ్వే చిలుకకు సింగారం కావాలి
కావాలి కావాలి - కావాలి - పరుగున
రావాలి రావాలి - రావాలి
ఆ: రావాలి రావాలి - రావాలి పరుగున
రావాలి రావాలి - రావాలి

ఈ పాటను ఘంటసాల, లీల ఆలపించగా ఎన్.టి.ఆర్, జమున అభినయించారు. కవులలో రామకృష్ణ శాస్త్రిగారి శైలి ప్రత్యేకంగా ఉంటుంది. ఎందాక, అందాక, ఎంచక్క, నవకాలు ఇవన్నీ ఆ పరిమళాన్ని పట్టి ఇచ్చే పదాలు. ఇందులో నవకంలాంటివి ప్రస్తుతం వేటూరి సుందర్రామ్మూర్తి గారి పాటలలో మాత్రమే కనిపిస్తూ ఉంటాయి. మంచిపాటకి చెవియొగ్గి వినే ప్రతి శ్రోత గుండెలోనూ నేటికీ నిలిచిపోయిన పాటలలో ఇదొకటి. అందుకు సాక్ష్యం - ఇవాళ్టికీ ఆంధ్రప్రాంతాలలో కొన్ని చోట్ల ఎవరైనా ఎక్కడికైనా వెళుతుంటే 'ఎందాక ఎందాక ఎందాక' అని సరదాగా ట్యూన్‌లో అడగటం గమనించవచ్చు.

ఏనాటికైనా నీ దాననే
ఏనాటికైనా నీ దాననే
చిననాటి మాటలూ
మనసైన పాటలూ
మటుమాయమౌనా
మనపూలబాటలూ ||ఏనాటికైనా||
కనులార చూడవ
దయలేని వాడవ
మిగిలేవి - తీరని కోరికలా
చిననాటి మాటలూ
మనసైన పాటలూ
మటుమాయమౌనా
మన పూలబాటలూ ||ఏనాటికైనా||
నిలచిన వలచిన నీ నీడనేగా
చివురుకు జీవము నీవేగా
చిననాటి మాటలూ
మనసైన పాటలూ
మటుమాయమౌనా
మనపూలబాటలూ ||ఏనాటికైనా||

ఈ పాటను పి.లీల పాడగా జమున అభినయించారు. ఈ పాటలో గమనించవలసింది ఏమిటంటే చరణాలలోని వాక్యాలు రెండే మిగిలినవన్నీ అనుపల్లవి నుంచి తీసుకుని పల్లవి వైపు నడిపించేవే. పునరుక్తి అంతగా ఉన్నా పాట నిలబడిందంటే అందుకు కారణం తేలికగా పట్టుబడే సంగీత సాహిత్యాలే!

మనసు నీదే - మమత నాదే
నాదానవే - నే నీ వాడనే ||మనసు||
చివురు మామిడి పందిళ్ళనీడా
నిలిచింది చిలక నాకోసమే ||చివురు||
చివురింటి చిన్నదానా - నా దానవే - నేనీ వాడనే ||మనసు||
కనుల కాటుక కళ్యాణ తిలకం
నగుమోము కలకల - నా కోసమే కనుల
చిరునవ్వు చిన్నదాన - నా దానవే - నేనీవాడనే ||మనసు||
పువ్వులు జల్లీ - పన్నీరు జల్లి
దీవించి మీ వారు పంపారులే ||పువ్వులు||
మనసైన చిన్నదానా - మీ ఇంటికి - మీ ఇంటికి ||మనసు||

ఈ పాటను ఘంటసాల పాడగా ఎన్.టి.ఆర్, అభినయించారు. ఈ పాటలో కూడా మనకు కనిపించేది చిన్న చిన్న చరణాలు, తేలికైన సాహిత్యం నోటికి పట్టుబడే వరస! కాకపోతే కొద్దిగా గమనిస్తే పాడనడకలో 'ఆగ్'(తెలుగులో ప్రేమలేఖలుగా వచ్చింది) చిత్రంలో 'చోటీసీ యే జిందగానీ ' (తెలుగులో 'పాడు జీవితము యవ్వనము' అనే పాటగా వచ్చింది) పాట గుర్తొస్తూ ఉంటుంది.

తెల్లవారవచ్చె - తెలియక నా సామి
మళ్ళీ పరుండేవు లేరా మళ్ళీ పరుండేవు లేరా
మళ్ళీ పరుండేవు మసులుతూ ఉండేవు
మారాము చాలింక లేరా
మారాము చాలింక లేరా ||తెల్లవార||
కలకలమని పక్షి గణములు
చెదిరెను కళ్యాణ గుణధామ లేరా ||కలకల||
తరుణులందరు దధి చిలికే వేళాయే
దైవరాయ నిదురలేరా తరుణులందరు దధి చిలికే వేళాయే
దైవరాయ నిదురలేరా దైవరాయ నిదురలేరా
నల్లనయ్యా రారా! ననుగన్నవాడా!
బుల్లి తండ్రి రారా బుజ్జాయి రారా
నాన్నా మీ అమ్మ గోపెమ్మ పిలిచేను
వెన్నతిందువుగానీ రారా
నాన్నా మీ అమ గోపెమ్మ పిలిచేను
వెన్నతిందువుగానీ రారా వెన్న తిందువుగాని రారా

మోహనరాగానికి ప్రామాణిక గీతంగా నిలిచిపోదగ్గ స్థాయిలో ఈ పాట స్వరపరచబడింది. సాధారణంగా మేల్కొలుపు పాటలకు ఉపయోగించే 'భూపాల' రాగానికి బదులు మోహన రాగాన్ని ఎన్నుకోవటంలో ఔచిత్యమేమిటన్న ప్రశ్నకు మోహనని హిందుస్థానీ సంప్రదాయంలో 'భూపాలీ' అని అంటారనే చమత్కారమే తగిన సమాధానం. కోమల స్వరాలు పలికే భూపాల రాగాన్ని మరపిస్తూ తీవ్రస్వరాలు తొణికే మోహనరాగంలో ఈ పాటని మలచుకుంటూ పి.లీల సంగీత జీవితంలో ఓ మరుపురాని మజిలీగా తీర్చిదిదడంలో ఘంటసాల ప్రజ్ఞను మాటలతో కొలిచి చూపలేం. మొదటి చరణం తరువాత పల్లవి రిపీట్ కాకపోవటం, పాటలోని చాలా పంక్తులు పలుమార్లు పునరుక్తి అవుతున్నా రసోత్పత్తికి భంగం కలగకుండా స్వరపరచడం.. ఈ పాట ప్రత్యేకతలలో కొన్ని. సాహిత్యపరంగా చెప్పుకోవాలంటే ఈ పాటకు మాతృకగా ఓ జానపదగీతం ఉంది. అదిలా ఉంటుంది:

తెల్లవారెనమ్మ, చెల్లనేమందు నల్లని నా సామిలేరా
మరల పడుకునేవు మసలుచున్నావు మర్యాద గాదిక పోరా ||తెల్ల||
కలకలమని పక్షి గణములు కూసెను కాంతుడ ఇక నిద్రలేరా
జలజారి కాంతులు వెలవెల బారెను తలుపు తీసి చూడలేరా ||తెల్ల||
తరుణులందరు లేచి దధి చిల్కువేళాయె తడవుండ రాదింక లేరా
అరగంట చూపుతో నట్టిట్టి చూచేవు నెరజాణ వౌదువులేరా ||తెల్ల||

ఈ జానపద మాతృకలో అయిదు చరణాలున్నా సినిమా వరకూ రెండు చరణాలనే తీసుకున్నారు. స్వతంత్రంగా, అత్యద్భుతంగా రాయగలిగి ఉన్నా సరే గీత రచయిత మల్లాది రామకృష్ణశాస్త్రి ఆ మాతృకలోని చరణాలనే తీసుకుని మార్చుకోవటానికి గల కారణం మల్లాది వారికి ఆ సాహిత్యం పట్ల గౌరవమే తప్ప వేరొకటి కాదు.

మిగిలింది నేనా - బ్రతుకిందుకేనా... ఇందుకేనా..
మిగిలింది నేనా - బ్రతుకిందుకేనా
మరచేవా ఎడబాసి - మాయమ్యావా ||మిగిలింది||
కన్నార చూసింది - కలకలా నవ్వింది ||కన్నార||
మనసార దరిచేరి మురిసిపోయింది
మనసైన పాట... మనసైన పాట.. మన పూలబాట
మరచేవా ఎడబాసి - మాయమ్యావా ||మిగిలింది||
నీవు నేను కలసి కలగన్న మన ఇల్లు ||నీవు నేను||
ఈ తీరై కన్నీరై కూలిపోయెనా
ఆకాశమేలే అలనాటి మన ఊహ ||ఆకాశమేలే||
ఈ తీరై కన్నీరై కూలిపోయెనా ||మిగిలింది||
కనుల వెలుగులేదు నీ పలుకు వినరాదు
మనసు నిలువలేదు నిన్ను మరవలేదు
భరమై - విషమై - రగిలే ఈ బ్రతుకెందుకో

ఈ పాటను ఘంటసాల పాడగా ఎన్.టి.ఆర్. అభినయించారు. ఈ పాటలో పల్లవి ముగియగానే మొదలయ్యే ఇంటర్‌లూడ్‌ని అందుకునే పద్ధతిని గురించి ముఖ్యంగా చెప్పుకోవాలి. పల్లవి చివర్న గల ల్యాండింగ్ నోట్ - ఇంటర్ లూడ్ మొదలయ్యే టేకాఫ్ నోట్ - ఈ రెండిటికీ సమన్వయం కుదిరితే అది ఎంత చక్కగా ఉంటుందో - అసలు ఇంపుగా అమరటం అంటే అర్థం ఏమిటో తెలుస్తుంది. ఈ పాటకి సంబందించిన మరొక విషయం ఏమిటంటే ఇది హరికాంభోజి స్వరాలమీద స్వరపరచబడింది. హరికాంభోజి స్వరాల మీద ఘంటసాల కూర్చిన మరొకపాట "మరువలేనురా - ఓ ...పంచదార వంటి పోలిసెంకటసామి నిన్ను నేను మరువలేనురా"! ఈ పాట మరచిపోయే తెలుగువాడుండడు. ఈ పాట ఇంటర్ల్యూడ్లు, 'మిగిలిందినేనా' పాట ఇంటర్ల్యూడ్లు ఒకదాని తరువాత ఇంకొకటి విని చూడండి. ఎంత పోలిక కనబడుతుందో మీకు తెలుస్తుంది. "అరె! అది హుషారు గీతం, ఇది విషాద గీతం.. అదెలా!?" అని అనిపించటం సహజం.. మూలం ఒకే రాగానికి సంబంధించిన స్వరాలు అనితెలిస్తే ఆ అనుభూతి చాలా బావుంటుంది. ప్రయత్నించి చూడండి. ఇదిలా ఉండగా 'భరించునది' అనే అర్థంలో మల్లాది వారు ఈ పాటలో 'భరమై' అనే పదాన్ని వాడారు. తర్వాత తర్వాత ఈ పదాన్ని ఇంకే సినీగీతం లోనూ వాడినట్టు లేదు.

అ: కనుపాప కరవైన కనులెందుకో
   తనవారే పరులైన బ్రతుకెందుకో ||కను||
ఆ: విరజాజి శిలపైన రాలేందుకే
   మరుమల్లె కెంధూళి కలిసేందుకే ||విర||
   మనసైన చినదాని - మనసిందుకే - రగిలిందుకే ||కను||
అ: అలనాటి మురిపాలు కలలాయెనా
   చిననాటి కలలన్ని కథలాయెనా
   తలపోసి తలపోసి కుమిలేందుకా
   తమ విందుకా ||కను||

ఆ: తనవారు తనవారె విడిపోరులె
   కనుమూసి గగనాన కలసేరులే ||తన ||
ఆ: ఏనాటికైనా నే నీదాననే - నీదాననే
అ: చిననాటి మన పాట మిగిలేనులే
   కలకాలమీగాథ రగిలేనులే
   కలకాల మీగాథ రగిలేనులే
   రగిలేనులే..

ఈ పాట నటభైరవి రాగంలో స్వరపరచబడింది. ఘంటసాల, లీల గానం చేయగా ఎన్.టి.ఆర్, జమున అభినయించారు. ఈ పాటని ఆలపించుకుంటే బరువెక్కని గుండె ఉండదని, ఒకవేళ అలా ఉంటే ఆ గుండె సానుభూతికే తప్ప రసానుభూతికి నోచుకోలేదని అనుకోవాలి. తర్వాతి తరంలో ఈ నటభైరవి రాగంలో ఎన్నో సినీగీతాలు వచ్చినా అందులో ఎక్కువ భాగం దైవత్వాన్ని (ద అనే స్వరాన్ని) మార్చుకుంటూ ఉన్నవే. నటభైరవి రాగానికుండే స్వరాలను యధాతదంగా వాడుకుంటూ వచ్చిన ఈ పాటలో సంగీతం, సాహిత్యం, గాత్రయుగళం వీటన్నిటి ప్రతిభావ్యుత్పత్తులూ పతాకస్థాయిలో సమకూరాయి. సరితూగాయి.

ఆ నాటినుంచీ ఈ నాటి వరకూ వచ్చిన, వస్తున్న సినిమాల్లోని పాటల సాహిత్యం గురించీ, సంగీతం గురించీ సాధికారకంగా, సవివరంగా, సరళంగా, సమగ్రంగా విశ్లేషించగల ఒకే ఒక్క సీనియర్ మోస్ట్ జర్నలిస్ట్ రాజా. 'కౌముది' పాఠకులకోసం ఆయన వ్యాసాలని నెలకొకటి అందిస్తున్నాం. ఒక్కసారి నిన్నటి తరం పాటల్ని నెమరు వేసుకుందాం.. ఆ నాటి మధుర స్వరాలని మరోసారి గుర్తు తెచ్చుకుందాం.

ఇ-మెయిల్ ఎడ్రసు: raja.musicologist@gmail.com *బ్లాగు:* ***http://musicologistraja.blogspot.com/***